

DOMINANTNI FORUM MLADEGA FILMA

BERLIN 2007 NI BIL OBIČAJEN FESTIVAL; PRVO TRETJINO SEM ZAMUDIL, KO PA SEM SE ZNAŠEL SREDI FESTIVALSKEGA VRVEŽA MED POTSDAMER PLATZEM IN ZOOLOGISCHE GARTNOM, JE BILA SPLOŠNA KLIMA OKROG URADNEGA PROGRAMA IN ŠE POSEBEJ TEKMOVALNEGA SPOREDA TAKO PESIMISTIČNA, DA SEM SE ODLOČIL, KAR SEM SE NA BERLINALU OBIČAJNO SPOSODEN ODLOČITI TUDI BREZ POMOČI KOLEGOV, IGNORIRATI KONKURENCO IN PRESEŽKE ISKATI V STRANSKIH SEKCIJAH.

SIMON POPEK

Kar je bila znova dobra odločitev, čeprav razvpita Panorama že nekaj časa ne prinaša svežega vetra, ki vse izrazi teje polni jadra Foruma mladega filma, še pred leti zaprašene in najbolj pogrešljive sekcije festivala, ki se mi je prikupila kvečjemu s programom polnočne ekstravagance ali izbranimi retrospektivami kakšnega pozabljenega japonskega maestra, npr. Nobua Nakagawe, ki nas je z žanrskimi biseri o fantomskih bitjih, ženskah-mačkah in agresivnih vampirkah razveseljeval lani. Kihachi Okamoto, letošnji Forumov retro *auteur*, me ni navdušil v tolikšni meri kot lanski Nakagawa, čeprav drži, da *Human Bullet* (1968), politična satira na temo idealističnih *banzai* samomorilcev ob koncu druge svetovne vojne, sodi v japonsko filmsko klasiko, če ne drugega zaradi neposrednosti in radikalne kritike Velikega japonskega imperija in ideje časti za vsako ceno.

Ker medvedov ne morem komentirati, bom omenil edini spodobni film med (videno) konkurenco, in še tega je prispeval evropski veteran Jiří Menzel, od katerega verjetno nihče ni pričakoval statusa favorita za glavno nagrado (ki je ni dobil), čeprav se je zgodilo prav to; predzadnji dan festivala je demoralizirana strokovna publika z najmočnejšim aplavzom pospremila prav film *Služil sem angleškemu kralju* (Obsluhoval jsem angleškega kralja), s katerim se je Menzel med žive cineaste vrnil po dvanajstletni pavzi, znova po literarni predlogi starega prijatelja Bohumila Hrabala in – seveda – znova v formi satirične alegorije češke zgodovine in zgodovine njenih sosed. Tokrat skozi oči natakara in služabnika Jana, ki si je v življenju vedno želel le dve stvari, obogateti in voditi lasten hotel. Jan

Dite (dobesedno: »Jan Otrok«) se od dvajsetih let 20. stoletja spretno giblje med aristokratsko elito, sprva kot natakara v gostilni, potem v vse bolj elitnih hotelskih kompleksih, da bi se v tridesetih, ko je nacizem trkal na vrata, poročil z Nemko Liso. Ne brez težav, a vendarle; uspelo mu je dokazati arijske korenine ... kar ga po koncu vojne privede v ječo, kamor ga komunisti obsodijo na petnajst let.

Forum je bil letos, kot rečeno, torišče mladih idej in stare elegance, s čimer imam (pri slednjih) v mislih suverenost prepoznavnega rokopisa in kontinuiteto čistega izražanja. Užitek je namreč gledati dva veterana, ki vztrajata na dolgoletnih principih dela, ki se ne bojita očitkov o upehanosti in ponavljanju in ki z vsakim novim filmom dokazujeta, kako konstantna, nespremenjena »estetika« ne zmanjšuje izrazne moči. Govorim seveda o Fredericku Wisemanu, največjem sodobnem ameriškem režiserju, in Guyju Maddinu, največjem sodobnem kanadskem režiserju (po Cronenbergu), ki sta, vsak na svoj način, Forum mladega filma prestrukturirala v Forum mladega filma in predstavnikov »sil kontinuitete«, če se izrazim v popularnem političnem žargonu. Kar je opazka na mestu, sploh kar se tiče Wisemana, ki je s skoraj štiriurnim filmom *State Legislature* dosegel nekaj skoraj nemogočega: formatiral oziroma posnel je idejo demokracije. Wiseman je dobil dovoljenje, da je v senatu zvezne države Idaho, ene najmanj obljudenih ameriških zveznih držav, tri mesece – kolikor vsako leto trajajo zasedanja izvoljenih predstavnikov – potrpežljivo snemal predstavnike senata in senatorje, ki imajo v dveletnem mandatu v rokah škarje in platno za predlaganje in sprejemanje novih zakonov. Wiseman jih spremlja

povsod, na javnih zaslišanjih, po hodnikih, med neformalnimi pogovori in srečanju s kolegi, volivci in številnimi lobisti, skratka vsemi, ki jih zanima legislatura, osnovna demokratična institucija vsake zvezne države. Rezultat je prepričljiva analiza ameriškega političnega in socialnega sistema na lokalni ravni, kjer se križajo osebni in javni interesi, včasih ujeti v paradokse, a vedno »v dobro ameriške demokracije«. *State Legislature* je Wisemanov 34. film od leta 1966, v tem času pa je obdelal tako rekoč vse vidike ameriške družbe in njenih javnih institucij, od mentalnih bolnišnic (*Titticut Follies*, 1967), policije (*Law and Order*, 1969), šolskega (*High School*, 1968; *High School II.*, 1994), zdravstvenega (*Hospital*, 1969) in socialnega sistema (*Welfare*, 1975), do vojske (*Missile*, 1987), problema brezdomcev (*Public Housing*, 1997) ali družinskega nasilja (*Domestic Violence*, 2001). S pričujočim filmom je Wiseman po štiridesetih letih sklenil krog, saj v *State Legislature* – ki ga je posnel v svojem prepoznavnem slogu »muhe na steni«, brez vmešavanja, intervjujev ali kakršnega koli komentarja – dokumentira logistiko in način delovanja vrhovnega organa, ki vsem naštetim javnim institucijam omogoča eksistenco in delovanje.

Drugi veliki klasik, Guy Maddin, kanadski retro ekscentrik, ljubitelj nemega filma, bujne melodrame, ekspresionizma, dinamičnih montažnih tehnik in vseh nenavadnosti, ki se jih sodobni *mainstream* film izogiba, je z *Brand Upon the Brain!* ustvaril verjetno svoj najboljši film doslej, prepoznavno mešanico estetike nemega filma, družinske melodrame in avanturistične detektivske zgodbe v slogu Feuilladovih serij *Judex* (1916) ali *Fantomas* (1913). Film se odvija na osamljenem otoku s svetilnikom, kamor se po dolgih

Brand Upon the Brain

Fay Grim

letih vrne lik z imenom Guy Maddin; zdaj ima nalogo svetilnik pobarvati z dvema plastema barve, kar prinese boleče spomine na mladost, ko sta dominantna mati in oče, ki je neprestano delal v laboratoriju ter eksperimentiral s skupino sirot, nadzorovala vsak gib Guya in njegove sestre. Stvari so postale bolj dinamične (in nevarne), ko sta se na otoku znašla »The Light-ball Kids«, mlada detektiva, zvezdnika šund literature, ki nista sprožila le preiskave proti nečednostim Guyevih staršev, temveč čustvo prve ljubezni. Da bo Maddinova nova posebnost popolna, je Isabella Rossellini, režiserjeva aktualna muza, zasedla »vlogo« *benshija*, naratorja v živo, ki je na Japonskem za časa nemega filma občinstvu podajal osebno interpretacijo zgodbe na platnu. *Brand Upon the Brain!* obstaja v dveh verzijah, v »cenejši«, s posneto orkestrsko partituro, vsemi zvoki in naracijo, in »dražji«, redko predvajani inčiči, kjer glasbo izvaja enajstčlanski orkester, zvoke skupina mojstrov ustvarja v živo, *benshi* se skriva visoko nad odrom, medtem ko pevec odpove serijo komadov v kastratu!

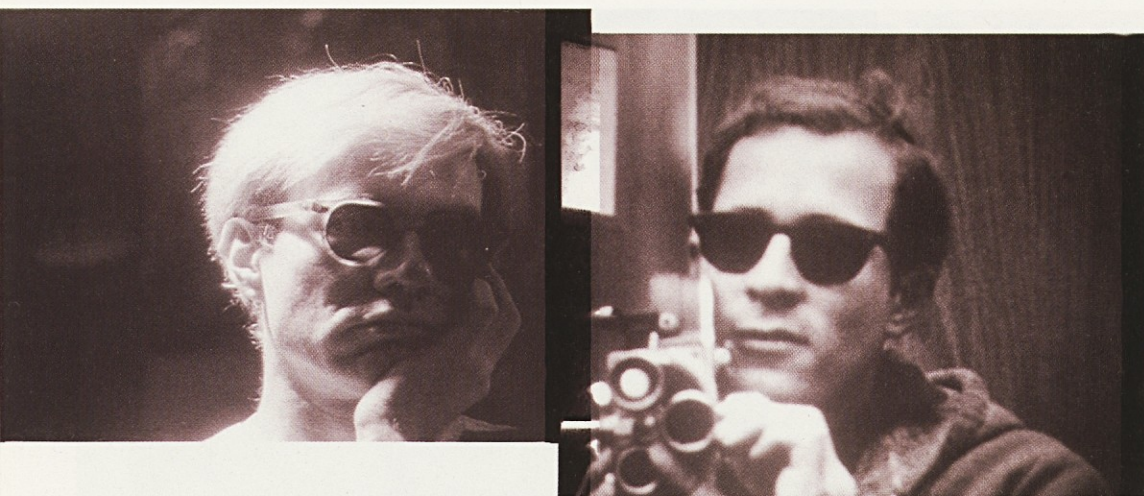
Dokumentarci o Andyju Warholu se zadnja leta kar množijo, Berlinale pa je letos prikazal kar dva, štiriurni *Andy Warhol: A Documentary Film* Rica Burnisa, precej tradicionalni prelet umetnikovega življenja in dela, ter *Walk Into the Sea: Danny Williams and the Warhol Factory* režiserke Esther B. Robinson, film, ki se Warhola dotika zgolj posredno, zato pa toliko bolj neposredno obdela ustvarjalni center The Factory, ter spletke, podtikanja in manipulacije Warholovih sodelavcev ... in številnih ljubimcev, med katerimi se je sredi šestdesetih znašel tudi Danny Williams, fant iz provincialne Amerike, ki se je po študiju na Harvar-

du preselil v New York, kjer se je prebil v umetniški krog Tovarne in sprva skrbel za osvetlitev Warholovih performansov (tudi za Velvet Underground), snemal eksperimentalne filme ter postal Andyjev ljubimec, s čimer si je v že tako tekmovalnem in licemerskem okolju še poslabšal svoj položaj. Potem je Danny nekega dne preprosto izginil. Je utonil v oceanu? Nihče ga ni našel, za seboj ni pustil nobenih sledi ali posebne zapuščine, zgolj skrinjo s posnetki, ki so postali last The Warhol Estate in kasneje newyorške MoME. Po dolgoletnih pravnih bitkah je Dannyjeva nečakinja, režiserka in producentka Esther B. Robinson, končno prišla do »družinskih« posnetkov ter sestavila pričujoči dokumentarec, ki ne razkriva le talenta Dannyja Williama, temveč še v večji meri nezdravo in tekmovalno ozračje med Warholovimi priveski v Tovarni, hipokritov ki so se borili za Andyjevo naklonjenost in pri tem kot kaže stopali tudi prek trupel. Robinsonova intervjuja številne člane Tovarne; nekateri o Dannyju govorijo z veliko simpatij, drugi (npr. Paul Morrissey) njegov vpliv v celoti negirajo, tretji (John Cale) zavzamejo zdravo distanco, medtem ko četrti, npr. Dannyjeva sestra, odkrito priznavajo, da zaradi nekontroliranega hedonizma (in predvsem uživanja drog) nimajo ravno najboljšega spomina. Edina pomanjkljivost dokumentarca je, da avtorica – očitno je bila čustveno motivirana – ni bolje raziskala nekaterih pomembnih aspektov tega obdobja, npr. družinskih vezi in še posebej težav z Dannyjevo filmsko zapuščino, o kateri je na izjemno dolgi tiskovni konferenci pripovedovala po projekciji.

Forum mladega filma je prikazal tudi dva zanimiva igrana prvenca; prvi je *Faro, kraljica voda* (Faro, la rei-

ne des eaux) malijskega režiserja Salifa Traoreja, zgodba o Zangi, ki se po letih študija vrne v vasico ob reki Niger. Domačini nanj nikoli niso gledali s spoštovanjem, saj je bil rojen v izvenzakonski zvezi, zdaj s svojimi naprednimi pogledi povrh vsega podžiga neuko in vraževerno prebivalstvo, v celoti odvisno od ribolova. Stvari se zaostrijo, ko reka po prepričanju domačinov postane smrtonosna in ko poglavar prepove približevanje ter ribarjenje, vsega hudega pa obtoži Zango. Več kot spodoben prvenec govori o konfliktu med napredkom in tradicijo, ali, bolje rečeno, ignoranco. Traore povrh tega spregovori še o zadržti patriarhalni in mizogini malijski skupnosti, ki do žensk (in otrok) ne goji spoštovanja. Kar nazadnje privede do revolta žensk in zmage razuma.

Drugi prvenec, vreden vse pozornosti, je *Shotgun Stories* mladega Američana Jeffa Nicholasa, postavljen v režiserjevo domače okolje južnjaškega Arkansasa, kjer se odvija krvna bitka sedmih polbratov. Oče je tri sinove iz prvega zakona zapustil daleč nazaj in si ustvaril novo družino, kjer je vzgojil štiri nove sinove. Zdaj je umrl in Son, najstarejši »pankrt«, na pogrebu o očetu spregovori skrajno zaničljivo in pljune na krsto, kar sproži srdit spopad med družinama, ki se konča s smrtjo po enega brata na vsaki strani. Glave pa se s tem ne ohladijo ... Krasno atmosfero južnjaškega brezdelja podkrepi ležerna glasba skupine Lucero, po štimungu film spominja na Milgardov biser *Dandelion* (2002), daleč ni niti Malickovo zgodnje obdobje (npr. *Badlands*, 1973). Toda največjo vrednost Nicholsovega prvenca, posnetega v hišni produkciji in ob vikendih, prinaša zrelo tematiziranje maščevanja in družinskih vezi, dveh motivov, kjer se Nichols v celoti

Walk Into the Sea, Danny Williams and The Factory, 2007

Woman on the Beach, Hong Sang-soo

izogne klišejem. *Shotgun Stories*, ki ga je koproducirал veliki ameriški up David Gordon Green, je trpek in brutalen na številnih nivojih, dovolj zgovorno je denimo dejstvo, da trije »pankrti« sploh nimajo pravih, krščanskih imen (Son, Boy, Kid), ter da je oče pravilno poimenoval šele otroke iz nove družine, še več, najstarejšega sina iz nove družine je poimenoval po sebi ter s tem v celoti negiral obstoj prvih treh sinov! Konec je optimističen in elegičen hkrati, brez odvečnih besed in sentimentalnosti.

Dotakniti se velja vsaj dveh filmov iz Panorame. Prvi je *Fay Grim*, zadnje delo že malce pozabljenega Hala Hartleyja, ki je nadaljevanje svojega filma *Henry Fool* (1997) časovno zamaknil za desetletje, pri tem pa seveda upošteval vse pripadajoče socialnopolitične spremembe Združenih držav in »svobodnega sveta«. Nastala je huronska, paranoična komedija zmešnjav, križana z elementi političnega trilerja, duhovita in z bombastičnimi dialogi nabita traparija, ki zmeša vse sodobne teorije zarot in na isto grmado zmeče vse zgodovinske sovražnike (in zaveznike) Združenih držav: Iran, Irak, Afganistan, Čečenijo, Rusijo, Turčijo, Izrael, Saudova Arabijo, Libanon, Severno Korejo. Močno dvomim, da je imel Hartley nadaljevanje v mislih že v času nastanka izvirnika; gre za očitno satiro na sodobno ameriško vseprisotnost, znotraj katere so junaki filma *Henry Fool* dobili povsem nove vloge: pesnika Simona Grima (James Urbaniak) so zaprli, ker naj bi Henryju pomagal pobegniti, Fayin (Parkey Posey) sin je na tem, da ga izključijo iz šole, nihče pa ne ve, kaj se je zgodilo s Henryjem. Agent CIE Fulbright (Jeff Goldblum), ki se vse bolj smuka okrog Fay, trdi, da je mrtev, hkrati pa se želi dokopati do dragocenih zapis-

kov, Henryjevih *Izpovedi*, ki bojda niso zgolj literarno delo, temveč spretno zakodirana vojaška skrivnost, ki naj bi vodila do afganistanskih teroristov! Še več, Henry naj bi vse od sedemdesetih let naprej sodeloval v mednarodni špijonaži ter v tretjem svetu organiziral politične prevrate! Fay se na lovu za zapiski prek Pariza znajde v Istanbulu, kjer naj bi se nahajal tudi Henry. Hal Hartley je v pričujočem filmu tako divji in dialoško neartikuliran, da zadeve ne moremo dojemati drugače kot totalno dekonstrukcijo »hartleyjevskega sloga«, s katerim je od konca osemdesetih let dodobra prevetрил ameriški neodvisni film. Vse skupaj ima, roko na srce, bore malo smisla, toda film drvi s takšno hitrostjo, da gledalec preprosto nima časa dojemati in procesirati vseh informacij. Kar niti ni bila Hartleyjeva namera in kar se v sklepni četrtini, ko se strasti umirijo in ko je treba zadeve vsaj malo osmisliti, izkaže za precej pogubno strategijo, saj se film s Fayinim prihodom v Turčijo dobesedno ustavi.

Najlepše presenečenje festivala je s filmom *Woman on the Beach* pripravil korejski velikan in ljubljeneц francoske kritike Hong Sang-soo, režiser, s katerim se v dosedanjih šestih filmih nisva najbolje ujela. *Woman* je njegov brez dvoma najbolj sprejemljiv (komercialen?) film, duhovita, delikatna in naravnost šarmantna »ljubezenska zgodba« o filmskem režiserju Kimu, ki skuša dokončati scenarij za novi film. Prijatelja čez vikend povabi na obalo, kjer naj bi delala na scenariju, slednji pa s seboj pripelje novo prijateljico. Kim in dekle se hitro zagledata, njenega fanta odstranita iz čustvenih registrov, a tu se zadeva ne konča; Kim kmalu spozna še drugo muzo in tudi z njo se čez noč romantično zaplete. Krasna je predvsem prva polovica filma, na-

polnjena z duhovitimi dialogi, minimalističnim pristopom in čudovitimi momenti ruralnega vsakdanjika ter obnašanja med sveže zaljubljenimi ljudmi, kar zmoro samo režiser z izrazitim čutom za opazovanje, medtem ko druga polovica prinaša novost v njegovem opusu, saj Hong, ki tule nadaljuje s prepoznavnimi stalnicami (portretiranjem moškega poželenja, z vsemi pripadajočimi frustracijami in elementi mačistične topoglavosti) zgodbo nenadoma prične pripovedovati iz zornega kota ženske ... na plaži.